

- בעניין: 1. אבו שרף, ת.ז.
מואדי אלג'וז, ירושלים
2. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר, ע"ר
מרח', אבו עוביידה 4, ירושלים
- ע"י ב"כ עוה"ד עדי לנדאו (מ.ר. 29189) ו/או יוסי וולפסון (מ.ר. 26174)
ו/או אליהו אברם (מ.ר. 11851) ו/או הישאם שבאיטה (מ.ר. 17362)
ו/או תמיר בלנק (מ.ר. 30016)
מהמוקד להגנת הפרט
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים
טל: 02-6283555; פקס: 02-6276317

העותרות

- נ ג ד -

1. מנהל מינהל האוכלוסין
רח' הלל 24, ירושלים 91023
טל: 02-6294702; פקס: 02-6294750
2. שר הפנים
באמצעות פרקליטות המדינה
משרד המשפטים, ירושלים

המשיבים

עתירה לצו על-תנאי

מוגשת בזאת עתירה לצו על-תנאי, המופנה אל המשיבים, והמורה להם ליתן טעם:

- א. מדוע לא יקבעו ויפרסמו קריטריונים מנחים ונהלי פנייה בדבר הזכאות לפטור מאגרה לפי תקנה 25 לתקנות הכניסה לישראל, התשל"ד-1974.
- ב. מדוע לא יקבעו קריטריונים מנחים, בהתאם לסמכותם על פי התקנה הנ"ל, לפיהם יש לפטור מאגרה, כולה או מקצתה, כל שירות שעניינו מתן מעמד לילד קטין כאשר הכנסתו של הורה נמוכה מסף שייקבע.
- ג. מדוע לא תבוטל החלטתו של המשיב 1, שלא לפטור את העותרת 1 מהאגרה עבור הענקת אשרה ורשיון לשיבת קבע לילדיה, ותוחזר לעותרת 2, אגרה זו שהיא שילמה.

ואלה נימוקי העתירה:

1. עניינה של העתירה בהפעלת סמכותו של המשיב 2, שהואצלה, בין היתר למשיב 1 להעניק פטור מתשלום אגרה עבור שירותים הניתנים על-ידי מנהל האוכלוסין על-פי חוק. למיטב ידיעתן של העותרות, לא נקבעו ולא פורסמו כל קריטריונים למתן פטורים אלו, הנזקקים לשירות אינם יודעים על זכאותם לבקש פטור, והפטורים ניתנים, אם בכלל, לעתים נדירות ביותר. לדברי המשיב 1, ניתנים פטורים רק "במקרים הומניטריים קיצוניים ביותר".
2. העתירה מוגשת לאחר שבקשתה של העותרת 1 לפטור מאגרה נדחתה על-ידי המשיב 1. העותרת 1 היא אם חד-הורית לשבעה ילדים, שהיתה מחוסרת כל הכנסה וחיה בעוני קיצוני ביותר. היא גרה עם ילדיה בתנאים מחפירים ברובע המוסלמי בירושלים, בצפיפות ובחידלון. אותה ואת ילדיה פרנס אחיה, שכל

הכנסתו היא מקצבאות המוסד לביטוח לאומי. האגרה שהמשיב 1 סירב לפטור ממנה את העותרת 1 היא אגרה בת 2,675 ₪ עבור רשיון לישיבת קבע לילדיה ורישום במרשם האוכלוסין.

3. עקב מצוקתה הכלכלית הקשה לא יכלה העותרת 1 לשלם את כספי האגרה, ולא רשמה את ילדיה משך ארבעה חודשים. בסופו של דבר, לאחר שנדחתה הבקשה לפטור מאגרה ועקב הצורך ההומניטרי הדחוף ברישום הילדים, שילמה העותרת 2 את כספי האגרה מקופתה, מבלי לוותר על הטענה שהעותרת 1 זכאית לפטור.
4. מכאן עתירה זו, לבטל את ההחלטה המסרבת לפטור את העותרת 1 מאגרה, ולקבוע קריטריונים ליישום הסמכות של המשיבים להעניק פטור מאגרה, לפחות במקרים של חוסר אמצעים, כאשר השירות הנדרש נוגע לטובתם של ילדים קטינים.

העובדות

5. העותרת 1, ילידת 1965, נישאה בשנת 1982 לנתין ירדני. לבני הזוג נולדו שבעה ילדים, חמישה מהם בירדן. בני הזוג התגרשו בשנת 1997, והעותרת 1 שבה עם שבעת ילדיה לבית המשפחה בבאב אלסנסלה ברובע המוסלמי בירושלים, שם גרה עד חודש יולי 2001.
 6. העותרת 2 היא עמותה רשומה שמטרתה להגן על זכויות אדם מפני התעמרויות של רשויות השלטון. העותרת 2 פועלת זה שנים למען איחוד משפחות ורישום ילדים במזרח ירושלים.
 7. בתאריך 30.3.1998 הודיע משרד הפנים לעותרת 1, כי מהנתונים שבידיהם עולה כי תוקף הרשיון לישיבת קבע של העותרת 1 פקע. בעקבות שינוי מדיניותו של המשרד בעניין פקיעת התושבות של תושבי מזרח ירושלים, החליט המשרד בתאריך 22.8.2000 לראות בעותרת 1 כמי שמחזיקה ברשיון לישיבת קבע בישראל.
 8. בעקבות ההכרה בתושבותה, נמסר לעותרת בעל-פה עוד בחודש אוגוסט 2000, כי תוכל לרשום את ילדיה בתעודת הזהות. בתאריך 7.11.2000 נעתר המשרד לבקשה זו.
- מכתב ההעותרות של משרד הפנים מתאריך 7.11.2000 מצורף לעתירה כנספח **1/ע**
- במכתב ההעותרות לבקשה לרישום ילדים נמסר לעותרת 1, כי הילדים יחויבו באגרת שירותים בסך 535 ₪ כל אחד. מהמכתב נשמט שמה של הבת. בעת רישום הילדים חויבה גם באגרת שירותים בסך 535 ₪.
9. וזה הטעם לחיוב באגרה עבור רישום של חלק מהילדים: ילדים שנולדו בישראל נרשמים על-פי תקנה 12 לתקנות הכניסה לישראל, תשל"ד-1974, והליך זה אינו טעון אגרה. לעומת זאת, על מי שלא נולד בישראל לא חלה תקנה 12 זו, ורישומו מסווג כמתן רשיון לישיבת קבע. האגרה עבור רשיון לישיבת קבע נחלקת לסכום גדול (535 ₪), ולסכום נוסף, קטן יותר (65 ש"ח), עבור כל נפש נלווה הכלולה ברשיון. מאחר שהילדים אינם נלווים זה לזה, מחויב כל אחד מהם בסכום המלא.
 10. סכום האגרה הכולל בו חויבה העותרת 1 עמד על 2,140 ₪ (2,675 ₪ כולל רישומה של הילדה). העותרת 1 לא יכלה לעמוד בתשלום סכום זה. מדובר באישה גרושה, מטופלת בשבעה ילדים, וחסרת מקור פרנסה. בשל שלילת תושבותה לא יכלה עד לאחרונה לפנות למוסד לביטוח לאומי לקבלת קצבאות. היא גרה בבית המשפחה בעיר העתיקה בירושלים עד לחודש יולי 2001, (אז עברה לדירה שכורה בשכונת ואדי אלג'וז). בבית, בן שלושה חדרים, התגוררו שמונה עשרה נפשות: אחיה של העותרת, אשתו וילדיו, העותרת וילדיה ואחותה הרווקה

של העותרת. בלילות ישנים בני הבית על גבי מזרונים הנפרשים על מלוא רצפת הבית. אחיה של העותרת פירנס את משפחתו ואת העותרת וילדיה מקצבאות הילדים ומהבטחת הכנסה שהוא מקבל מהמוסד לביטוח לאומי. הכסף מספיק בקושי לצורכי מחיה בסיסיים של מזון ולבוש. כדי לצמצם את צריכת המים מתקלח כל אחד מבני המשפחה פעם בשבוע.

11. בתאריך 13.11.2000 פנה ב"כ העותרות לגבי בתיה כרמון, ממונה על מחלקת אשרות וזרים, במשרד הפנים בבקשה לפטור את העותרת 1 מאגרה בהתאם לתקנה 25 לתקנות הכניסה לישראל, התשל"ד-1974. סמכות השר הואצלה לממונה על אשרות וזרים בהתאם להודעתו בילקוט הפרסומים תשנ"ה 3739.

ב"כ העותרות תיאר בפנייתו את מצבה הנואש של העותרת 1, וצירף אליו שני תצהירים בדבר מצבה, מקורות פרנסתה ותנאי העוני המשווע בהם היא חיה.

מכתב ב"כ העותרות מתאריך 13.11.2000 מצורף לעתירה על נספחיו כנספח ע/2.

12. בתאריך 30.1.2001 (לאחר מספר תזכורות בטלפון ובפקס) השיבה לבקשה גבי בתיה כרמון, ממונה על מח' אשרות וזרים במשרד הפנים. תשובתה היתה:

"...מנהל מינהל האוכלוסין לא אישר פטור מתשלום האגרה כמבוקש בפנייתך."

לא נמסרה כל הנמקה להחלטה זו.

מכתבה של גבי כרמון מצורף כנספח ע/3.

13. בתאריך 26.2.2001 פנה ב"כ העותרות למשיב 1 וביקש את נימוקי ההחלטה לסרב לבקשת העותרת 1 לפטור מאגרה.

עוד ביקש ב"כ העותרות במכתבו לברר את הקריטריונים לטיפול בבקשות לפטור או להנחה מאגרה ע"פ תקנה 25 לתקנות הכניסה לישראל, תשל"ד-1974. ב"כ העותרות ציין, כי אם אין קריטריונים כאלו בנמצא, "מן הדין לקבוע אותם ולפרסמם ברבים".

מכתב ב"כ העותרות מתאריך 26.2.2001 מצורף כנספח ע/4.

14. במקביל החליטה העותרת 2 לשלם את האגרה שהעותרת 1 חויבה בה מקופת העמותה, וזאת לאור הצורך ההומניטרי הדחוף ברישום הילדים.

בתאריך 14.3.2001 ניגשה העותרת 1 ללשכת משרד הפנים במזרח ירושלים, מצוידת בכסף שהפקידה בידיה העותרת 2. העותרת 1 שילמה את האגרה שנדרשה ממנה בסך 2,675 ₪, ומסרה לפקיד הלשכה מכתב מטעם העותרת 1. המכתב הבהיר, כי אין בתשלום משום ויתור על הטענה שהעותרת 1 זכאית לפטור מאגרה, וכי אם וכאשר יאושר הפטור על-ידי הגורם המוסמך במשרד הפנים, יפנה המוקד להחזרת כספי האגרה.

העתק האישורים על הגשת הבקשה, מבוילים על-ידי משרד הפנים, מצורפים כנספח ע/5.

מכתב העותרת 2 מצורף כנספח ע/6.

15. ילדי העותרת 1 נרשמו במרשם האוכלוסין בתאריך 14.3.2001, בעת תשלום האגרה.

16. בתאריך 24.4.2001 ענה המשיב 1 לפניית ב"כ העותרות (ע/4). לדבריו, פטור מאגרה ניתן רק במקרים הומניטריים קיצוניים. זאת משום ש"האגרה הנגבית היא נמוכה" ומשום ש"עם קבלת המעמד ניתנות זכויות רבות כולל זכויות

כלכליות לא מעטות (ביטוח לאומי וכיו"ב)". בעניינה הפרטני של העותרת 1 כתב המשיב 1 כי "מצבה של מרשתת אינו חריג וקיצוני, מאחר ואינו שונה ממצבן של משפחות רבות ומאחר וצפויה לה קצבת ביטוח לאומי, אשר תסייע לה לשאת בעול התשלום."

מכתב המשיב 1 מתאריך 24.4.2001 מצורף כנספח ע/7.

17. בעת הגשת הבקשה לקבל פטור מהאגרה ובעת רישום ילדיה, טרם קיבלה העותרת קצבאות מהמוסד לביטוח לאומי. היא היתה מחוסרת אמצעים לחלוטין. בחודש מאי 2001 קבלה העותרת 1 לראשונה הבטחת הכנסה. בחודש יולי 2001 שילם המוסד לביטוח לאומי לעותרת 1 לראשונה קצבאות ילדים.

הטיעון המשפטי

הסמכות ליתן פטור והחובה להפעילה

18. תקנה 25 לתקנות הכניסה לישראל, תשל"ד-1974, מסמיכה את שר הפנים, או מי ששר הפנים הסמיכו לכך, לפטור מתשלום אגרה לפי תקנות אלה, כולה או מקצתה. הוראות דומות קיימות בתקנה 6(א) לתקנות מרשם האוכלוסין (סדר רישום), תשל"ג-1973, ובתקנה 10 לתקנות האזרחות, תשכ"ט-1968, שאף הן עניינן שירותים הניתנים על-ידי משרד הפנים.

19. בהענקת הסמכות טמונה בין היתר "החובה לשקול את הצורך בהפעלתה ואת הדרכים הראויות, שיש לנקוט בהקשר זה" (בג"צ 297/82 ברגר ואח' נ' שר הפנים, פ"ד לז' (3) 29, 45). המשיב 2 האציל את סמכותו לשורה של בעלי תפקידים שבמשרדו, בוודאי מתוך מגמה לייעל את הפעלתה. אולם מעבר לכך, לא נעשה, למיטב ידיעתן של העותרות, דבר על-מנת שהסמכות תופעל במקרים ראויים ועל בסיס מסודר ושוויוני.

הצורך בקריטריונים ובהנחיות

20. הפעלת הסמכות להעניק פטור מאגרה מחייבת קביעת קריטריונים לזכאות לפטור והנחיות לגבי אופן קביעת הפטור. הנחיות וקריטריונים מעין אלו הם ערובה להפעלה רציונלית של הסמכות. העלאתם על הכתב מחייבת את הרשות להעמיד לנגד עיניה את מכלול השיקולים הרלוונטיים ולקבוע את מדיניותה. הנחיות וקריטריונים מהווים גם ערובה להפעלה שוויונית של הסמכות. הם מונעים הפעלה ספורדית של הסמכות, שתביא ליחס שונה למקרים דומים.

לעניין חובת הרשות לקבוע הנחיות ר' י' דותן **הנחיות מינהליות** (ירושלים: המכון למחקרי חקיקה ולמשפט השוואתי ע"ש הרי ומיכאל סאקר, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית, תשנ"ו-1996) בע' 120-124 והמקורות המצוטטים שם.

ור' גם:

בג"ץ 4146/95 **עזבון דנקנר ואח' נ' מנהל רשות העתיקות ואח'**, פ"ד נב(4) 774, 792-790 בדבר תבחינים להכרזת שטח כאתר עתיקות;

בג"ץ 6396/96 **זקין נ' ראש עיריית באר-שבע תק-על 2/99**, 793 (טרם פורסם): "טבעי וראוי... שהמדינה ורשויות אחרות יקבעו לעצמן מדיניות, ובמידת הצורך והאפשר גם הנחיות כתובות..." (ס' 16 לפסק הדין).

בג"ץ 2159/97 **מועצה אזורית חוף אשקלון נ' שר הפנים ואח' תק-על 1/98**, 626 (טרם פורסם): "מן הראוי שיהיה במשרד הפנים נוהל שימשש הנחיה פנימית לצורך ההליך של שינוי התחום של רשות מקומית" (סעיף 11 לפסק הדין).

בג"ץ 3638/99 בלומנטל ואח' נ' עיריית רחובות ואח' תק-על 2000(3), 882 (טרם פורסם): "הקצאת מקרקעין חייבת להיעשות על פי כללים וקריטריונים הוגנים, שוויוניים, ברורים, ענייניים וגלויים..." (סעיף 8 לפסק הדין).

חובת פרסום הקריטריונים

21. הצורך בקריטריונים כרוך בחובה לפרסום אם הם קיימים או משייקבעו. הקריטריונים למתן פטור מאגרה משפיעים השפעה ישירה על זכויותיהם של מקבלי השירות ממשד הפנים. מקבלי השירותים ממשד הפנים זכאים לדעת אודות תנאי הזכאות לפטור מאגרות ונוהל קבלת הפטור, על מנת שיכלכלו את מעשיהם בהתאם. הפרסום יבטיח גם, שהזכאים לפטור על-פי הקריטריונים אמנם יפנו לקבלתו, שאם לא יפנו ממילא יהיה יישום ההנחיות אקראי, זכאים רבים לא יזכו בפטור, ומטרת הסמכות שהוקנתה למשיב 1 לא תושג במלואה.
- לעניין החובה לפרסום קריטריונים ראו בג"ץ 5537/91 אפרתי נ' אוסטפלד ואח', פ"ד מו(3) 501; בג"ץ 3648/97 סטמקה ואח' נ' שר הפנים ואח', פ"ד נג(2) 728, 768-767.
22. ההכרח לפרסום את הקריטריונים גובר כשמדובר באוכלוסייה מעוטת אמצעים, שמטבע המציאות החברתית ממודרת ממקורות מידע, מודעת פחות לזכויותיה, ובעלת נגישות נמוכה יחסית לאמצעים לבירור זכויותיה (כגון היוועצות עם עורך דין). אוכלוסייה זו היא גם זו הנזקקת יותר מכל אוכלוסייה אחרת לפטור מתשלום אגרה.
23. בהתייחסו למצבה הנואש של העותרת 1 ציין המשיב 1 (במכתבו ע/7) כי זה "אינו שונה ממצבן של משפחות רבות". המשיב 1 רואה בכך שמשפחות רבות בישראל חיות בעוני מחפיר טעם לצמצום השימוש בסמכות ליתן פטור מאגרה. העותרות, לעומתן, יטענו, כי תופעה רחבה מעין זו מחייבת לקבוע קריטריונים שיכסו את כל אותם מקרים דומים, ושיפורסמו באופן שיגיעו לידיעתן של כל אותן משפחות רבות.

הזכות לפטור – מחוסרי אמצעים

24. הסדרים הנוגעים לפטור מאגרה נועדו בראש ובראשונה לאפשר למחוסרי אמצעים לקבל שירותים להם הם נזקקים או שהם מחויבים לקבלם על-פי חוק. מטרת הפטור היא לעשות את השירותים זמינים למחוסרי אמצעים, ולמנוע מצב בו קבלת השירות באה על חשבון תנאי החיים הבסיסיים ביותר של האדם.

...הקלה בתשלום ארנונה הניתנת לפלוני, אדם שאין לו מקורות מחיה די-הצורך ואין בכוחו לפרנס את עצמו, הטבה ראויה ונכונה היא. הטבה זו מבטאת סולידריות חברתית מבורכת, ונסכים כולנו כי ראוי הוא להקל עם אותו אדם נעדר-אמצעים. הקלה זו היא גם הגונה, גם הוגנת גם צודקת, ואין היא פוגעת לא בעקרון השוויון ולא בכל עיקרון ראוי אחר; נהפוך הוא: יש בה בהקלה כדי להקל, ולו במעט, על החסר ואי-השוויון שאותו אדם נקלע אליו בטובתו.

(דברי כב' השופט חשין בבג"ץ 6741/99 יקותיאל ואח' נ' שר הפנים ואח' (טרם פורסם) בסעיף 12 לפסק דינו).

הזכות לתנאי קיום מינימליים הוכרה לאחרונה כזכות אדם חוקתית.

הזכות של כל אדם... לקיום מינימלי, היא חלק אינטגרלי מההגנה החוקתית המוענקת על ידי חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו...

י אדם הנאלץ לחיות בתנאים חומריים משפילים הוא אדם שכבודו כאדם נפגע.

(דברי כב' הנשיא ברק ברע"א 4905/98 גמזו נ' ישעיהו ואח' [טרם פורסם]
בסעיפים 19 ו-20 לפסק דינו).

25. הטלת אגרה על אדם מחוסר אמצעים בגובה נומינלי זהה לזו שמוטלת על כל אזרח פוגעת בעקרון השוויון המהותי. הגובה השווה של האגרה מיתרגם לנטל מס כבד על חסר האמצעים, בעוד שעבור אדם אמיד קל הוא כנוצה.

לא יימצאו חולקים על כך כי עקרון השוויון חותך את משפט ישראל לאורכו, לרוחבו ולעומקו, וכי מוטמע הוא במשפט המסים כשם שמוטמע הוא בכל שאר חלקי המשפט.
(דברי כב' השופט חשין בבג"ץ 4140/95 סופרפארם ואח' נ' מנהל המכס ומע"מ ואח', פ"ד נד(1) 49, 106).

שוויון מהותי בחלוקת נטל המס משמעו התחשבות ברמת ההכנסה.

כך, למשל, בנוגע להטלת ארנונה גבוהה על עסקים רווחיים נקבע:

אין לראות בזה הפליה אסורה, אלא דירוג מוצדק של חלוקת הנטל לפי מידת היכולת.
(דברי כב' מ"מ הנשיא לנדוי, כתוארו אז, בבג"ץ 345/78 ירדניה ואח' נ' עיריית ת"א-יפן, פ"ד לג(1) 113, 121).

ור' גם בבג"ץ 240/85 בינשטוק נ' עיריית ת"א-יפן, פ"ד מ(2) 586.

הדברים הנכונים לגבי מס, נכונים גם לגבי אגרה, שיש בה יסוד של מחיר ויסוד של מס.

לגבי שיקולים של מדיניות חברתית בקביעת גובה אגרות ר' י' זמיר, הסמכות המינהלית (ירושלים: נבו, תשנ"ו-1996), כרך א' ע' 183.

26. המשיב 1, במכתבו ע/7, מבסס את הסיורב ליתן פטור מאגרה, בין היתר על כך, שהמעמד של תושבות בישראל מעניק לבעליו זכויות סוציאליות, ובייחוד קצבאות מהמוסד לביטוח לאומי. העותרות יטענו, לעומתן, כי הביטוח הסוציאלי שמעניקה המדינה לתושביה נועד לאפשר להם תנאי יסוד של קיום בכבוד. גובה הקצבאות מאפשר אך בקושי קיום מעין זה. קצבאות הילדים מיועדות לשמש את המשפחה להוצאות הכרוכות בגידול הילדים. ציפייתם של המשיבים, שעניים מרודים ישלמו למדינה אגרות מתוך קצבאות הקיום שניתנות להם על-ידי המדינה, אינה עולה בקנה אחד עם מטרתו היסודית של ביטוח סוציאלי.

הזכות לפטור – בקשות הנוגעות לילדים לצורך איחוד משפחות

27. לשירותים הניתנים במשרד הפנים השלכות על שורה של זכויות יסוד של האדם. ככל שהזכות יסודית יותר, כך חשוב יותר לוודא שהאגרה לא תיצור הכבדת יתר על מימוש הזכות, ובוודאי שלא תהווה מחסום בפני מימושה. אין מתן רשיון ביקור לצורכי תיירות כמתן רשיון ישיבה לצורכי איחוד משפחות. אין הליך שעניינו זכויותיהם של בוגרים בלבד כהליך המשליך על זכויותיהם של ילדים.

28. הזכות לחיי משפחה, ובייחוד זכותו של קטין להיות בחזקת הוריו – ובכלל זה לקבל את מעמדם – היא מיסודות המשפט.

המשפחה, כקבוצת יסוד לחברה וכסביבה טבעית להתפתחותם ורווחתם של כל בניה, ובפרט הילדים, מן ההכרח שיובטחו לה הבטחה וסיוע, ככל הנדרש, באופן שתוכל לשאת במלוא אחריותה בתוך הקהילה...המדינות החברות יבטיחו כי ילד לא יופרד מהוריו בניגוד לרצונם...
(מהמבוא לאמנה בדבר זכויות הילד, כ"א 31, ע"מ 221 וסעיף 9)

29. טובת הילד היא עיקרון יסוד במשפט הישראלי, וצריכה להיות שיקול ראשון במעלה במערך השיקולים של הרשות המינהלית.

ר': ע"א 232/85 פלוני נ' י"מ, פ"ד מ(1) 1, 12-13; בג"צ 243/88 קונסלס ואח' נ' תורגימן ואח', פ"ד מה(2) 626 בע' 638-641; ע"א 2266/93 פלונים נ' אלמוני, פ"ד מט(1) 221 בעמוד 248 ואילך; בג"צ 5227/97 דוד נ' בית-הדין הרבני העליון תק-על 98(3) 443, (טרם פורסם), סעיפים 10-11; סעיף 3 לאמנה בדבר זכויות הילד.

על המשיבים לסייע במימוש זכויותיהם של ילדים לחיי משפחה, ולפעול למען טובת הילד. במיוחד לא ייתכן לפגוע בטובתם של ילדים רק משום שהוריהם מתקשים לגייס את סכום האגרה הנדרש על-מנת להסדיר את מעמדם או את מעמד ילדיהם בישראל.

30. לכן, העובדה שבקשה הטעונה אגרה משליכה על זכויותיהם של ילדים לקבל מעמד ולא יחוד משפחות, צריך שתהיה שיקול מרכזי במתן פטור או הנחה.

אי-סבירות ההחלטה בעניינה של העותרת 1

31. החלטתו של המשיב 1 בעניינה של העותרת 1 נגועה באי-סבירות קיצונית. לפנינו אישה גרושה, אם לשבעה, חסרת כל מקורות פרנסה, שהתקיימה בחסדו של אחיה, שאף הוא מתפרנס אך ורק מקצבאות רווחה. חייה חיי מצוקה ועונייה מרוד. עונייה אינו מאפשר לה אפילו תנאים בסיסיים ביותר של קיום בכבוד, ובקושי היא מצליחה לשרוד עם ילדיה. תנאי חייה המשפיליים הוכחו בפני המשיב 1 באמצעות שני תצהירים מפורטים. השירות שהתבקש הוא שירות יסודי שביסודיים: הענקת תושבות לילדים ורישומם במרשם האוכלוסין. שירות זה כה יסודי הוא, שככלל הוא ניתן ללא כל תשלום אגרה. קביעתו של המשיב 1, כי אין מדובר במקרה הומניטרי קיצוני, אינה תואמת את העובדות.

32. החלטתו של המשיב 1 דינה להיבטל. כספי האגרה ששולמו על-ידי העותרת 2 (שאיננה ארגון צדקה), דינם להיות מושבים לידיה.

לקחי עניינה של העותרת 1

33. המקרה של העותרת 1 מלמד על הכלל. אם במקרה קיצוני זה, מבחינת נסיבותיה של מבקשת הפטור ומבחינת טיב השירות המבוקש, סירב המשיב 1 להפעיל את הסמכות הנתונה לו, באלו נסיבות עושה הוא שימוש בסמכות? המשיב קובע, כי מצבה של העותרת 1 אינו שונה משל משפחות רבות אחרות. רבים הם, אם כן, הנפגעים מידם הקמוצה של המשיבים.

נראה, שהמשיבים נמנעים מיישום סמכותם להעניק פטור מאגרה אף במקרים זועקים. קביעת כללים בדבר אופן השימוש בסמכות לתת פטורים והנחות, יביאו ליישום הוראות החיקוקים המסמיכות לעשות כן, בהתאם למטרות חיקוקים אלו, ועל בסיס כללי ושוויוני.

מטעמים אלו מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על-תנאי כמבוקש בראש העתירה, ולאחר קבלת תשובת המשיבים להופכו להחלטי ולחייב את המשיבים בהוצאות משפט.

ירושלים, ביום 31 ביולי, 2001.

עדי לנדאו, עו"ד
ב"כ העותרות